

ALT DETTE MÅLERI . . .

Af Jytte Hare

“Hvad gør det ved de ansatte og ved deres måde at tænke om deres arbejde og ikke mindst om børnene? Hvad gør det ved børnene? Hvad gør det ved forældrenes måde at tænke om dagtilbuddet og om deres eget barn? Og hvad er i sidste ende god kvalitet – og hvem skal bestemme det?”

En artikel om hvordan de håndterer målings- og dokumentationsopgaver i Børnehuset Fredskovhellet i Hillerød.

Engang var der ikke rigtig nogen ”udenfor”, som ville noget med os. Det var nok, at vi sammen tilrettelagde og oplevede meningsfulde dage. Som børn og voksne kunne lære og udvikle sig af. Det er stadig det centrale – men nu er der en hel masse udefra/oppefra, som blander sig i, hvad der skal foregå, og især i hvad de voksne også skal bruge deres tid til.

Måske startede det med *Loven om forældrebestyrelser* i 1993 – som blev fulgt af en omfattende også økonomisk decentralisering og kravet om virksomheds- og årsplaner og evaluering af disse. Helt i tråd med tankerne inden for *New Public Management*, som for alvor slog igennem herhjemme i 90’erne. Så kom *Nordlæs* for ca. 10-11 år siden, som viste, at danske børn er dårlige til at læse. Og så kom *Pisa-undersøgelsen*. Konklusion: Børnehaverne leverer ikke et produkt af tilstrækkelig høj kvalitet til skolerne.

Nu er der i den grad nogen, som vil noget med os. Daginstitutionen er blevet en naturlig ramme for børns udvikling i almindelighed. Pædagogerne har fået et samfundsmæssigt mandat. Og i forlængelse heraf er det måske helt rimeligt, at samfundet stiller nogle krav til pædagogerne og til daginstitutionerne?

Da loven om læreplaner i 2004 blev indført som en del af *ServiceLOVEN*, stod der i loven, at vi skulle formulere mål og delmål inden for seks kompetenceområder samt beskrive aktiviteter og metoder, som førte hen mod målene. Arbejdet med læreplanen skulle dokumenteres og evalueres. I Hillerød Kommune valgte man at lægge op til, at institutionerne skulle have fokus på pædagogikken og på dokumentation og evaluering af de pædagogiske processer.

I *Lov om Dagtilbud* fra 2007 er der lavet om på formuleringerne vedr. læreplanerne, og nu står der rent faktisk, at vi skal formulere mål for børnenes læring inden for de seks kompetenceområder, hvorved fokus flyttes fra evaluering af de pæda-

Foto Pelle Rink

gogiske processer til måling af børnene. Ændringen i formuleringerne i loven har imidlertid ikke fået Hillerød Kommune til at ændre grundlæggende i udmeldingerne til institutionerne, som nu opfordres til at arbejde med udviklingsmål for børnene; til at formulere en retning med nogle pejlemærker, som tager alvorligt, at børn og deres udviklingsforløb er forskellige. Og uden krav om at børnene på fastsatte tidspunkter skal have lært sig dette eller hint.

Med *Lov om Dagtilbud* kom også tilbudet til alle forældre om at få vurderet deres 3-årige barns sprog. I Hillerød Kommune ligger denne opgave i institutionerne, hvor pædagogerne foretager sprogvurderingen og laver handleplanen. I forvejen lå der i folkeskolelovens § 4a ikke et tilbud men et krav om, at alle tosprogede børn fra 3-års alderen skal have undervisning i dansk, hvis de vurderes til at have brug for det. I Hillerød foretages vurderingen af barnet af en talepædagog sammen med barnets pædagog og forældreundervisning og opfølgning ligger i institutionen.

I 2006 blev det indført ved lov, at alle

dagtilbud skal lave en børnemiljøvurdering med en vurdering af børnenes fysiske, psykiske og æstetiske miljø. Vurderingen skal indeholde en kortlægning af miljøet samt beskrivelse af problemer og handleplaner for udbedring af problemerne. Vurderingen skal fornys mindst hvert tredje år. Børnenes perspektiv skal inddrages i vurderingen, hvilket må siges at være en positiv ting ved loven.

Et af de centrale spørgsmål i alt dette er, hvad det egentlig er, vi dokumenterer, og hvordan vi bruger dokumentationen til en evaluering. Om vi bruger dokumentationen til at bevise, at vi har gennemført dette eller hint relevante projekt. Om vi bruger den til at måle børnenes udbytte og læring af projektet. Eller om vi bruger den som et afsæt til at udvikle vores pædagogiske praksis, så vi bliver nogle endnu bedre voksne til at være sammen med børnene. Hvem skal kort sagt bruge evalueringen og til hvad?

Et andet centralt tema er kravet om den meget skriftlighed, for sproget gør noget ved os. Og når noget er skrevet ned, så

bliver det nemt til en slags sandhed, som står til troende. Hvilket stiller meget store krav til at være i stand til at udtrykke sig præcist i et nuanceret sprog om meget komplekse problemstillinger. Hvorom alting er, så er institutionerne blevet pålagt et omfattende stykke arbejde med udarbejdelse og løbende dokumentation og evaluering af mange meget komplekse og dynamiske sider af børnenes liv, læring og trivsel i daginstitutionerne, hvor sammenhængen mellem årsag og virkning er usikker.

Måske var det en idé med en evaluering af al denne evaluering? For hvilken betydning har det mon for arbejdet i dagtilbuddene, at så meget skal måles og vejes – og fastholdes skriftligt? Hvad gør det ved de ansatte og ved deres måde at tænke om deres arbejde og ikke mindst om børnene? Hvad gør det ved børnene? Hvad gør det ved forældrenes måde at tænke om dagtilbuddet og om deres eget barn? Og hvad er i sidste ende god kvalitet – og hvem skal bestemme det?

Som pædagoger har vi altid forholdt os til/evalueret vores arbejde – hvordan gik turen, hvordan gik forældresamtalen, kunne jeg have hjulpet børnene i deres konflikt på en bedre måde, hvordan kan jeg hjælpe dette barn med at blive klogere på den del af verden, som han/hun lige nu er optaget af.

Og vi har indsamlet den nødvendige viden, når vi havde brug for den. I en børnehave lavede vi engang et skema, så vi over tid kunne se, om børnene nu også alle sammen kom på tur, eller om der var børn, som valgte turene fra. Vi mente nemlig, at det var godt for børnene at komme på tur. Det gik op for os, at en lille gruppe piger rent faktisk tilbragte det meste af deres tid i dukkekrogen og ikke kom med på nogen ture, og så var vi jo nødt til at tænke over, hvad vi kunne stille op med det. Vi lavede derfor en dukkevognstur for de piger, som havde lyst – og det var mange. Pædagogen lånte en barnevogn i vuggestuen, og det var et imponerende syn, da de drog af med hende forrest med vognen fuld af hjemmebagte dukkekager og madpakker, efterfulgt af en lang række piger med hver deres dukke og dukkevogn.

Altså – vi indsamlede den nødvendige vi-

den, og vi brugte den til at kunne give et bedre tilbud til en gruppe piger. Vi tænkte ikke i begreber som dokumentation og evaluering. Vi lavede bare et skema, som hang på opslagstavlen, og så snakkede vi om det på personalemødet, og idéen om dukkevognsturen dukkede op og blev ført ud i livet. (Og det blev ikke den eneste dukkevognstur.) Der var ingen skriftlighed, men det var meningsfuldt og betydningsfuldt for vores arbejde og for vores planlægning af vores arbejde med børnene.

Uanset centralt formulerede krav om dokumentation og evaluering må vi se i øjnene, at det ikke kan lade sig gøre på seriøs vis at dokumentere og evaluere alt arbejdet i en daginstitution, kompleksiteten og dynamikken er alt for stor. (Og det stilles der heldigvis heller ikke krav om i Hillerød). Derfor må vi udvælge dele af vores arbejde, og man er nødt til at tænke sig grundigt om, inden man bestemmer sig for, hvilke dele af ens arbejde i dagtilbuddet man vil dokumentere og evaluere – og ikke mindst hvorfor og hvordan man vil gøre det. Et kriterium kunne f.eks. være, at det skal kunne bibringe os ny viden/ faglig indsigt, at vi skal kunne bruge det til at udvikle det pædagogiske arbejde i institutionen.

Projekt ”Pædagogik mellem intentioner og rammer” er blevet til i et samarbejde mellem Hillerød Kommune og BUPL Nordsjælland og med RUC som tilknyttet forskningsenhed. Tre institutioner i Hillerød er med i projektet, her iblandt Børnehuset Fredskovhallet. Projektet har til formål at udvikle en velreflekteret pædagogisk praksis samt at udvikle metoder og værktøjer, der understøtter refleksion over samt evaluering og udvikling af praksis. Materialet skal kunne bruges af andre institutioner samt give viden til kommunens beslutningstagere i forbindelse med rammesætning og planlægningsinitiativer i forhold til det pædagogiske arbejde i kommunens institutioner. Projektet løber fra foråret 2008 til foråret 2010.

I forbindelse med deltagelse i projektet om udvikling af evalueringsmetoder og – værktøjer har vi i Børnehuset Fredskovhallet i en arbejdsgruppe valgt at arbejde med børns relationer og venskaber. Først og fremmest fordi vi i børnehuset er af den

overbevisning, at det er helt afgørende for børnenes trivsel, udvikling og læring, at de i deres liv i vuggestue og børnehave er forankret i nogle gode relationer til nogle voksne såvel som til nogle andre børn. Men bestemt også fordi vi kunne bruge det, når vi skulle lave vores BørneMiljøVurdering, hvor vi bl.a. skulle se på vuggestuens og børnehavens psykiske børnemiljø. Samt til evaluering af læreplanens mål om sociale kompetencer.

BØRNENE OG DE VOKSNE

Små børn kan ikke tåle at gå en hel dag i et følelsesmæssigt tomrum, mens de er væk fra deres mor og far. Tætte relationer til nære voksne er en forudsætning for udviklingen af tryghed og basal tillid til verden. Derfor er det afgørende, at de voksne tilbyder at danne tætte relationer til børnene. Eller – det enkelte barn har hos os krav på en tæt og særlig relation til en voksen efter eget valg – og forskellige børn vælger at knytte sig til forskellige voksne. Ethvert nyt barn i vuggestuen og i børnehaven får tilknyttet en primær voksen, som skal være barnets ”anker” og hjælpe barnet med at lære de nye omgivelser at kende og finde sig til rette i dem. Måske bliver relationen tæt og vedvarende, måske vælger barnet på et tidspunkt at knytte sig til en anden eller til andre. Det kan vi ikke vide, men vi har ansvaret for, at der er et tilbud om en relation.

Vi valgte ikke at spørge børnene om, hvem der var deres rigtig gode voksne. Børnene ville ikke have kunnet svare, og det forekom uetisk at spørge dem, som kunne svare. Vi valgte i stedet en metode, hvor de voksne i et skema ved hjælp af en farve tilkendegiver deres opfattelse af egen relation til hvert enkelt barn. Den røde farve er den tætte og varme og særlige relation. Den grønne farve er den gode relation, men den er ikke tæt. Den blå farve er den perifere relation, barnet og den voksne skal ikke noget særligt med hinanden. Den sorte farve angiver den negative relation.

Vi drøftede i arbejdsgruppen, hvorvidt disse definitioner var klare nok, og blev enige om, at det var de. I og med at voksne er forskellige og knytter sig til andre på forskellige måder og med forskellig tætheds-

grad, hvilket appellerer til forskellige børn. Ligesom børn knytter sig til andre på forskellige måder og med forskellig tæthedsgrad. Undervejs i arbejdet har vi – måske ikke overraskende – oplevet, at relationer ikke er statiske, de er ofte under udvikling eller afvikling.

Vi har gennemført øvelsen to gange med nogle måneders mellemrum, stuevis i vuggestuen og i børnehaven som en samlet opgørelse, da børnehalebørnene i løbet af dagen er meget sammen med de voksne på tværs af stuerne. Vi har besluttet at fortsætte med at gøre det to gange om året, da det har vist sig som en god anledning til at få snakket om alle børnene, og da det giver mulighed for opmærksomhed og eventuel planlægning af en fokuseret indsats, hvis der er børn, hvis muligheder for relationsdannelse er lidt tynd eller mangelfuld.

Vi kan imidlertid trods opgørelserne ikke sige noget sikkert om, hvorvidt de voksnes relationer til børnene bliver gengældt af børnene. Nogle relationer er tydelige at se, mens andre kan forekomme mere usikre. Men vi kan sige, at i foråret 2009 havde alle børnene i vuggestuen mulighed for mindst én tæt og nær relation til en voksen på deres stue. Samt at alle børnene i børnehaven havde mulighed for mindst én tæt og nær relation til en voksen på stuen samt for gode relationer til voksne på tværs af stuerne.

Ind imellem er børnenes tætte tilknytning til en bestemt voksen dog bestemt til at få øje på – så her kommer lige en lille historie:

”En formiddag i marts omkring kl. 9.30 er jeg på vej over i vuggestuen. Ude i børnehavens vindfang sidder Torben og Oliver (knap 4 år) helt stille ved siden af hinanden på bænken, hver med en stor lastbil i favnen. Torben siger til mig: ”Vi sidder her og venter på Charlotte.” (Som ikke var mødt på arbejde endnu.) Og Oliver tilføjer: ”Ja, og vi vil forskrække hende med vores skarpe tænder!””

BØRNENE OG DE ANDRE BØRN

Det er afgørende for et menneskes trivsel, udvikling og livskvalitet, at det er i stand til at danne tætte relationer til andre men-

Foto Pelle Rink

nesker. De andre børn i vuggestuen er det første forpligtende større børnefællesskab, som barnet er en del af. Her læres de første grundlæggende ting, som er nødvendige for at blive sig selv sammen med andre. Herunder hvad andre børn vil finde sig i, og hvad de ikke vil have. Børnene lærer i vuggestuen de første basale spilleregler for den sociale adfærd mellem børn, og de lærer det af hinanden – og ind imellem med hjælp fra de voksne. Børnene finder sammen i legegrupper og kammeratskabsgrupper, og betydningsfulde venskaber udvikles.

I børnehaven arbejder børnene videre med de sociale spilleregler og med at etablere kammeratskaber og venskaber med de andre børn. Megen forskning viser, at for børnene er det bedste og det vigtigste i børnehaven de andre børn. F.eks. fremhævede den norske børneforsker Berit Bae ved et foredrag i København i august 2009, at det for børn er af eksistentiel betydning at have nogen at lege med, og at det er forbundet med smerte ikke at have nogen at lege med. Det er vigtigt at blive en del af en legegruppe og at knytte sig fastere til

enkelte andre børn. Den er rig, som har en ven. I interviews i forbindelse med børnehushets Børnemiljøvurdering svarer 9 (primært de store) af 42 børnehavebørn, at det bedste i børnehaven er deres venner/at lege med nogen. De resterende udsagn fortæller om konkrete aktiviteter, hvoraf langt de fleste er nogen, man laver sammen med andre børn. Og det er gennem legen og aktiviteten, at børnenes kendskab til hinanden udbygges, og det enkelte barn finder ud af, hvem det gerne vil lege med, og hvem det gerne vil have som venner.

I vuggestuen valgte vi ikke at spørge børnene, hvem der var deres gode ven, men i stedet blev der på stuemøder to gange med nogle måneders mellemrum lavet en opgørelse over børnenes relationer til hinanden ud fra de voksnes viden om/observationer af, hvilke børn som leger med hvem. Og med tilføjelser af børns relationer til børn på en anden stue.

Det har vist sig udbytterigt at snakke på stuerne om børnenes indbyrdes relationer. Forskellige voksne ser forskellige ting, og

det samlede billede har flere facetter end den enkeltes oplevelser. Helt små børn er afgjort optaget af de andre og større børn og af, hvad de gør, og de er ikke ret gamle, før de er aktive i en "bølge" f.eks. rundt om spisebordet. En eller anden slår med en gaffel på koppen, laver en lyd eller en bevægelse, og i løbet af et split-sekund er alle børn begejstrede med i fællesskabet. Men de fleste børn er mellem halvandet og to år, før de aktivt begynder at opsøge hinanden med henblik på en fælles leg. Ved snakken på stuemøderne blev det dog klart for os, at selv om man er en lille baby, som ikke endnu har knyttet legerelationer til andre børn, kan man alligevel godt være vigtig for stuens større børn; måske noget i retning af: "Det er vores baby, han skal have det godt, vi passer på ham."

I børnehaven giver det imidlertid i den grad mening at spørge børnene, og her har vi anvendt flere forskellige metoder med henblik på at finde frem til den eller de metoder, som på den ene side var mest udbytterige, og som på den anden side var overkommelige at videreføre i en fremtidig dagligdag. Til den ende blev resultaterne fra samtlige metoder indført i et "vennogram" for hvert enkelt barn, men mere herom senere. Metoderne var:

Interview: I forbindelse med udarbejdelsen af børnehusets Børnemiljøvurdering blev samtlige børnehavebørn i oktober/november 2008 interviewet af nogle af vuggestuens voksne ud fra DCUM's (Dansk Center for UndervisningsMiljø/www.dcum.dk) samtaleark: "Hvordan har du det i børnehaven?" Her blev børnene bl.a. spurgt om, hvem de leger med, hvem der er deres venner, og hvem de gerne vil lege med? Ved en gennemgang af besvarelserne var det dermed muligt at se, hvem det enkelte barn havde som sine foretrukne kammerater, f.eks. hvem siger Søren, at han leger med. Samtidig var det muligt at se, hvem der pegede på det enkelte barn som en foretrukket kammerat, f.eks. hvem siger, at de leger med Søren. Dermed kunne man se, om der var gensidighed i relationen. Interviewerne fortalte bagefter, at mange børn kunne have vanskeligheder med at besvare nogle af de

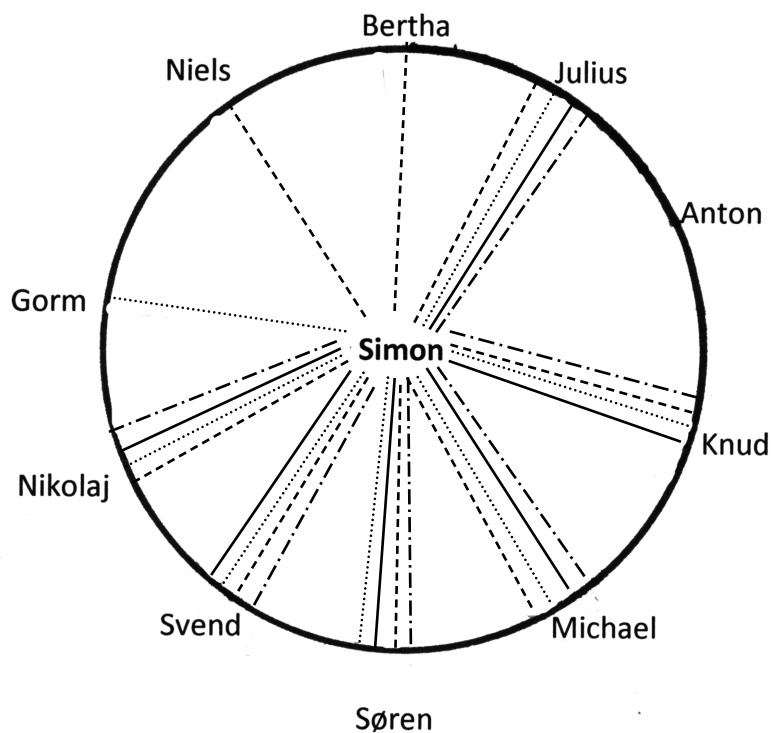
mange og ind imellem svære spørgsmål i interviewskemaerne, men der var ingen, der var i tvivl, når de skulle snakke om, hvem de legede med, eller hvem der var deres venner. Det havde de helt styr på og ville gerne fortælle om.

Fotografier: En ansat fra hver af børnehavens to stuer gennemgik fotografierne i stuerne "dagbøger" for en periode af ca. tre måneder i håbet om at kunne registrere, hvilke børn som legede med hvem/ valgte at være sammen med hvem, når der ikke var planlagte eller arrangerede aktiviteter. Metoden viste sig effektiv, kammeratskabsgrupperne var tydelige, og det var ikke voldsomt tidskrævende eller besværligt at foretage registreringen.

Venskabsbog: En ansat i børnehaven har i februar/marts 2009 lavet "Børnehavens venskabsbog". Hun har spurgt hvert enkelt barn i børnehaven, om hun måtte tage et fotografi af barnet sammen med dets venner, og så har hvert enkelt barn fået en lamineret side i venskabsbogen med et eller flere billeder samt de kommentarer, som barnet havde, da det blev spurgt. Adskillige børn skelnede mellem, hvem der er barnets venner, og hvem det leger med. Børnene var optaget af emnet og fortalte gerne og lod sig fotografere sammen med deres venner, ligesom de senere har været meget glade for at kigge i bogen. Arbejdet med fotografierne har givet en god snak med og blandt børnene om, hvem der er gode venner, og hvad gode venner er. På et tidspunkt var det under overvejelse at hænge alle arkene op på en væg for på den måde at befordre børnenes snak om venskaber endnu mere. Der var imidlertid et par børn, som "kun" havde en enkelt ven, og så forekom det os uetisk at udstille billederne og dermed måske komme til at henlede forældres opmærksomhed på, hvor "populære" de enkelte børn var.

Efter denne indsamling af ovenstående data brugte børnehavens personale et aftenmøde på at indføre alle data i et "vennogram" for hvert enkelt barn. Vi opfandt det til lejligheden for at kunne håndtere alle vores data. Et vennogram består af en stor cirkel på et stykke A4 papir. Inde i cirklen

Vennogram

skrives hovedpersonens navn, og det forbindes med en streg til andre børn, hvis navne skrives i periferien af cirklen. Stregen har farve efter, hvilken metode data hentes fra. Ved data fra interviewene blev der tegnet en grøn streg mellem hovedpersonen og de børn, som barnet havde udpeget som sine foretrukne kammerater. Og når barnet var blevet udpeget af andre børn i deres interview blev hovedpersonen forbundet med dem med en lilla streg. Ved data fra fotos i dagbøgerne anvendtes en rød farve. Hovedpersonens egne udpegninger af venner til

venskabsbogen blev markeret med lyserøde streger.

Til sidst sad vi med 44 vennogrammer, hvoraf mange var meget farvestrålende. Når man så på de enkelte vennogrammer, var det tydeligt, at flere forskellige slags data understøttede hinanden. På mange vennogrammer var der nærmest tale om indtil flere "motorveje" i mange farver mellem hovedpersonen og den eller de foretrukne kammerater. Derfor har vi besluttet, at vi vil fortsætte med at lave vennogrammer, fordi de er så nemme at aflæse og giver et godt overblik over både det

enkelte barn og gruppen. Men fremover vil vi nøjes med færre data, idet vi ikke har brug for motorveje, når de rigtige og færre data siger det samme. Vi har besluttet, at vi hvert halve år vil lave en venskabsbog, også for at sikre samtalerne med børnene, samt gennemgå fotografierne fra stuernes dagbøger, og så føler vi os sikre på, at vi ved det, som vi har brug for at vide, så vi kan handle på det.

OVERVEJELSER

Pointen er, at vi deltager i projektet og har lavet dette store dokumentations- og evalueringsarbejde, fordi vi har kunnet vælge, at det skulle handle om en betydningsfuld del af vores arbejde. Nu har vi et overblik over, hvilke børn som vi skal have en særlig opmærksomhed på, og hvor vi skal gøre os umage med at finde nogle nye måder at arbejde, så alle vores børn får mulighed for at have en tæt relation til en voksen efter eget valg samt nogle gode kammerater at lege med. Kort sagt, så har vi fået en viden, som vi kan bruge i vores pædagogiske arbejde: til at udvikle den pædagogiske praksis, til at blive nogle endnu bedre voksne til at arbejde frem mod de overordnede mål om, at det skal være godt at være barn hos os. For det

er de voksnes ansvar. Så langt så godt.

Det er imidlertid sådan, at den dokumentation og evaluering, vi har lavet, kun kan være til glæde for os i Børnehuset Fredskovhellet. Der er tale om en viden, som er fuldstændigt knyttet til Fredskovhellels børn og voksne og til vores konkrete relationer og praksis og opfattelse af, hvad pædagogisk kvalitet er. Nogle institutioner kan måske blive inspirerede af at høre om vores arbejde med vennogrammer, ligesom vi er blevet inspireret af andres metode til kortlægning af voksnes relationer til børn. Og forvaltningen vil kunne foreslå vennogrammer som en metode i arbejdet med læreplaner og børnemiljøvurderinger.

Men i og med at det handler om udvikling af pædagogisk praksis i et konkret børnehus, så er det usandsynligt, at vores viden vil kunne anvendes af politikere og forvaltning i deres overordnede rammesætning, og det gør heller ikke noget.

For mig er det noget andet, som er vigtigt, nemlig at vi har kunnet arbejde med dokumentation og evaluering (og udvikling) af vores praksis frem for med at måle på børnenes læring. Som jeg læser teksten i loven, forudsættes der en helt anden form for dokumentation og evaluering, i og med at ønsket tydeligvis på den ene side er at

Foto Pelle Rink

kontrollere, om dagtilbuddene lever op til loven(ene)s krav, og på den anden side om børnene er klar til at komme i skole, når de har alderen til det. Der er især en meget stor interesse for at måle på børnene, om de lærer det, de skal. Vi ved, at børns læring er betinget af de relationer, som læringen formidles indenfor, både hvad det enkelte barn lærer rent fagligt og om sig selv, og at det alt sammen er forankret i den faglighed pædagogerne har. Derfor giver det mening at sætte fokus på det pædagogiske arbejde og kvaliteten af de voksnes relationer til børnene frem for at måle på børnene.

Der er tale om krav og en officiel dagsorden, som vi langt hen ad vejen er nødt til at følge. Arbejdet med dokumentation og evaluering, tests og skemaer rundt om i landet bidrager måske nok til at leve op til nogle formelle krav, men det får ikke nødvendigvis nogen betydning for dagligdagen blandt børn og voksne i institutionerne eller bidrager til udviklingen af det pædagogiske arbejde. For sådan er mennesker – der sker ikke en forandring eller en udvikling, hvis ikke den giver mening eller har en betydning. Det er meget distraherende og tager nemt opmærksomheden fra de vigtige ting i hverdagen, når der skal dokumenteres og evalueres, og vi ved ikke, hvad det vil kom-

me til at betyde for vores måde at tænke på om børnene og arbejdet på længere sigt.

Der er tale om et dilemma, som ikke kan løses, men som må håndteres – og så urimeligt det kan forekomme, så er det op til os i dagtilbuddene, hvad og hvordan vi vil prioritere og træffe de nødvendige valg. For det er ude hos os, at livet mellem børn og voksne leves hver eneste dag fra tidlig morgen til sen eftermiddag.

I Fredskovhellet vil vi fortsætte med at lægge kræfterne og ressourcerne der, hvor det giver mening og er betydningsfuldt for os og for udviklingen af vores pædagogiske arbejde. Det er børnene som ved, hvordan det er at være barn hos os – og det er vores ansvar, at det er godt.

LITTERATUR:

Peter Dahler-Larsen: "Den rituelle refleksion", Odense Universitetsforlag 1998.

Ivar Frønes: "De ligeværdige" Pædagogisk bogklub 1994.

Ulla Liberg: "Bølgen blandt børn" in: Social Kritik nr. 47, november 1996.

Sigsgaard, Rasmussen, Smidt: "Andre måder", Reitzel 1998.

Jytte Hare er exam. pæd. Leder i Børnehuset Fredskovhellet, Hillerød.

Foto Grafisk Himmel